וואסקא דער רויטער

(ערלעהלונג)

פון מאקסים גארקי

אידיש פון ב. באראן.

1-טע פארזעצונג

ווען ער פלעגט באשטראפען די אונ־געהארכזאמע מיידלאך, פלעגט זיך וואס־קא קיינמאל ניט בייזערען. ער איז אימער געווען דער זעלבער, א שווייגע־דיגער און גלייכגילטיגער, זיינע אויגען האבען קיינמאל ניט פארלוירען דעם אויסדרוק פון א טויט הונגעריגען מענ־שען, נאר מאנכעס מאל האט ער די אייגען פארזשמורעט אביסעל, אזוי, אז זיי פלעגען דערפון באקומען א שארפע־רען אויסדרוק.

דאס זענען אבער נאך ניט געווען אלע מיטלען, מיט וועלכע וואסקא פלעגט באשטראפען די אונגעהארכזאמע מיידל־לאך. — מאנכעס מאל פלעגט ער זיין אונערשעפליך עמפינדליך, און אין זיינע שטראפען האט ער ארויסגעוויזען ארי־גינעלע שאפונג.

צום ביישפיעל: אין איינע פון די „הויזלאך" איז א געוויסע מיידעל ווערא קאפטעוא געשטאנען אונטער א פאהראסט אז זי האט צוגעגעבען ביי א גאסט פיפ טויזענד רובעל. דער גא־ווינער גאסט, א סיבירער סוחר, האט וועגען דעם געמאלדען דער פאליציי, ער האט פאר דער פאליציי דערצעהלט, אז ער איז געווען ביי ווערא, אין ציקער, דארטען איז אויך געווען אינדערא א חבר־טע שרה שערמאן, די לעצטע איז אבער געווען אין צימער ניט מיטער זיי ארום א שטונדע און איז דערנאך אוועק. ער איז פארבליבען די גאנצע נאכט ביי ווערא און איז פון איהר אוועק אין א שיכור־צישטאנד.

די זאך איז אויעה צום געראכט. די אונטערזוכונג האט זיך לאנג געצויגען. ביידע אנגעקלאגטע זיינען געשטאנען אונטער'ן פארדאכט, אז זיי האבען א האנט אין דער גנבה, נאר צוליעב דעם וואס עס זענען ניט געווען גענוג קיין בע־ווייזע געווען זיי זיינען זיי באפרייט גע־ווארען.

ביידע מיידלאך האבען זיך צוריק אויס־געקהרט צו זייער אלטער בעל־הבית'טע און זיינען ווידער געשטערט געווארען אזנטער א שטרענגען פארהער. די בעל־הבית'טע איז זיכער געווען אז די גנבה איז זייער מלאכה, און האט פון זי פארלאנגט איהר חלק.

שרה'ן האט זיך איינגעגעבען צו אי־בערצייגען, אז זי־ווייסט ניט פון עפעס צו זאגען וועגען דער דאזיגער גנבה, און די בעל הבית'טע האט זיך גענומען צו ווערא'ן. זי האט ווערא פארשפארט אין באד און האט זי געקארמעט מיט גע־זאלצענער איקרע, אבער ניט אכטענדיג אויף א דאזיגע אנדערע יסורים, האט זיך דאס מיידעל ניט מודה געווען און האט ניט אויסגעזאגט וואו זי האט דאס געלד בעהאלטען. אזוי אז עס איז געקומען דערצו זיך ווענדען נאך וואס־קאס חילק.

מען האט איהם צוגעזאגט רובל, אויב ער וועט זיך דערוויסען וואו דאס געלד איז.

אין אין א געוויסער נאכט, האט זיך אין באד וואו ווערא איז געזעסען אן אייסגעמאטערטע פון שרעק און דארשט, באוויזען דער טייפעל.

ער איז געווען אין א שווארצער הארי־גער פעל, פון וועלכער עס האט זיך נע־טראגען א ריח פון שוועבעל און א העל־בלייער בליסשטענדער רויך, צוויי פיי־ערדיגע פונקען האבען ביי איהם געבליס־טשעט אנשטאט אויגען. ער האט זיך אויעהגעשטעלט אנטקעגען דער מיידעל און האט מיט א שרעקליכען קול זי גע־פרעגט:

אזוי איז דאס געלט? . . . .

זי איז באר שרעק פון זיינען ארומגעגאנגען.

דאס איז געווען ווינטער, אויף'ן צווי־טען טאג אין לער פריה האט מען זי א באדוויסע אין איין העמד געפיהרט פון באד אין הויז דורך'ן טיפען שניי. אין זי האט פאטעלאך געלאכט און צו זיך אריין ערגעדט מיט א גליקליך צופריעדע־נעם קול:

— מארגען וועל איך מיט דער מאר־מען ווייזעדער אין קירכע געהן. איך וועל ווידער געהן... ווידערער אין קירכע געהן...

יעזוס שרה שערמאן האט זי דערזעהען אין אזא צושטאנד, האט זי א צוטומעלטע שטילערהייד פאר אלעמען געזאגט:

— אבער דאס געלט, דאס איך דאך געגעבען...

עס איז שווער צו זאגען וואס איז מעהר געווען אין די באציהונגען פון די מייד־לאך צו וואסקאן — דער שרעק פאר איהם אדער די קנאה צו איהם.

אלע האבען זיי זיך געשפיעלט מיט איהם, אין האבען זיך צו איהם גערוהיג'ט, יעדע האט מיט אלע כוחות געזוכט זיך צו דערשלאגען צו דער עהרע זיין געלעבטע־עי זיין, און אין איין אין דער זעלבער צייט האבען זיי אנגעבעטען זייערע גע־ליעבטע געסט אין באהאנטע „ווידידאר־לעם" אנצוברעכען. וואסקאן די ביינער. אבער ער איז באזעסען אן אייזערנע מאכט און האט קיין מאל ניט געטרונקען צו־פיעל. — שווער איז געווען פטור צו ווערען פון איהם, ניט איינמאל האט מען איהם מייזען סם אריינגעטון אין עסען, טעה אין ביער, און איינמאל האט זיך עס איינגעגעבען אבער ער איז געזונט געווארען. ווי אזוי עס איז האט ער זיך דערוויסט וועגען אלעס מען וואס עס ווערט געפלאנט געגען איהם. עס איז אבער ניט געווען צו באמערקען, אז דער דאזיגער ווייסען אנצעהלונג שונאים, זאל האבען א וועלכע עס איז ווערקונג.

אין אויף א וועלכע עס איז באצוג צו די איינזעלנע מיידלאך, האלטבליטיגער אכזריות אימער פלעגט ער זאגען:

— איך ווייס אז איהר וואלט מיך מיט די צייטונגער צוריסען, ווען עס וואלט זיך אייך נור א געלעגענהייט געמאכט....

מען האט איהם צוגעזאגט רונדערט רובל, אויב ער וועט זיך דערוויסען וואו דאס געלד איז.

אין אין א געוויסער נאכט, האט זיך אין באד וואו ווערא איז געזעסען אן אייסגעמאטערטע פון שרעק און דארשט, באוויזען דער טייפעל.

ער איז געווען אין א שווארצער הארי־גער פעל, פון וועלכער עס האט זיך גע־טראגען א ריח פון שוועבעל און א העל־בלייער בליסשטענדער רויך, צוויי פיי־ערדיגע פונקען האבען ביי איהם געבליס־טשעט אנשטאט אויגען. ער האט זיך אויעהגעשטעלט אנטקעגען דער מיידעל און האט מיט א שרעקליכען קול זי גע־פרעגט:

אזוי איז דאס געלט? . . . .

זי איז באר שרעק פון זיינען ארומגע־גאנגען.

דאס איז געווען ווינטער, אויף'ן צווי־טען טאג אין לער פריה האט מען זי א באדוויסע אין איין העמד געפיהרט פון באד אין הויז דורך'ן טיפען שניי. אין זי האט פאטעלאך געלאכט און צו זיך אריין ערגעדט מיט א גליקליך צופריעדע־נעם קול:

— מארגען וועל איך מיט דער מאר־מען ווייזעדער אין קירכע געהן. איך וועל ווידער געהן... ווידערער אין קירכע געהן...

יעזוס שרה שערמאן האט זי דערזעהען אין אזא צושטאנד, האט זי א צוטומעלטע שטילערהייד פאר אלעמען געזאגט:

— אבער דאס געלט, דאס איך דאך געגעבען...

עס איז שווער צו זאגען וואס איז מעהר געווען אין די באציהונגען פון די מייד־לאך צו וואסקאן — דער שרעק פאר איהם אדער די קנאה צו איהם.

אלע האבען זיי זיך געשפיעלט מיט איהם, אין האבען זיך צו איהם גערוהיג'ט, יעדע האט מיט אלע כוחות געזוכט זיך צו דערשלאגען צו דער עהרע זיין געלעבטע־עי זיין, און אין איין אין דער זעלבער צייט האבען זיי אנגעבעטען זייערע גע־ליעבטע געסט אין באהאנטע „ווידידאר־לעם" אנצוברעכען. וואסקאן די ביינער. אר ער איז באזעסען אן אייזערנע מאכט און האט קיין מאל ניט געטרונקען צו־פיעל. — שווער איז געווען פטור צו ווערען פון איהם, ניט איינמאל האט מען איהם מייזען סם אריינגעטון אין עסען, טעה אין ביער, און איינמאל האט זיך עס איינגעגעבען אבער ער איז געזונט געווארען. ווי אזוי עס איז האט ער זיך דערוויסט וועגען אלעס מען וואס עס ווערט געפלאנט געגען איהם. עס איז אבער ניט געווען צו באמערקען, אז דער דאזיגער ווייסען אנצעהלונג שונאים, זאל האבען א וועלכע עס איז ווערקונג.

אויף זיין קאלבטליטיגער אכזריות אין באצוג צו די מיידלאך, קאלבטליטיגער אימער פלעגט ער זאגען:

— איך ווייס אז איהר וואלט מיך מיט די צייטונגער צוריסען, ווען עס וואלט זיך אייך נור א געלעגענהייט געמאכט....

וועגען די 200 לעגיאנערען אין ענגלאנד

די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט בען זיך מיט זיי צוזויף געטראטען אין דעם גרויסען האל פון די י. מ. ק. א. אין סאלטאש וואו איבער 200 אמעריקאנער לעגיאנערען זיינען געווען אייסגעזעצט ארום א מאהלצייט, וועלכער איז פאר־בעריטעט געווארען לכבוד די געסט. אין משך פון דעם אונטערהאלט האבען מיר מיט נאך אנדערע אנווזענדע זיי אדרעס סירט און זיי פארשפראכען באהיפלעך צו זיין מיט וואס נאר מיר וועלען קענען.

נעקסטען טאג אין דער פריה האט בען מיר באזוכט דעם אלאבעל מיליטער וועלכער האט צו זאגען איבער דעם עעמפ. קיין גרויס פארגעניגען האבען מיר פון אינזער אינטערוויו מיט איהם ניט גע־שע לעגיאנערען איז זעהר אין זעהר ניט קיין גערויבעגע. קאלאנעל מיליער איז שיין פערבונדען מיט ארמיי - לעבען 26 יאהר. לויט זיין כאראקטער איז ער א קאלטער און שטרענגער. ווי עס שיינט האט ער די 200 לעגיאנערען ניט מחזל זיין האט וואס זיי האבען זיך ענטזאגט צו געהן קיין פאלעסטינא. איינצעלנע פעלע, אז געוויסע לעגיאנערען האבען דרינגענדע אפטיליען אין ביזנעס אנגעלעגענהייטען וואס מאכען זיי וועלען צוריקקעהרען זיך קיין אמעריקא — אינטערעסירען איהם ניט. ווי עס שיינט פארפאלגט דעם שטרענגען קאלאנעל די גאנצע צייט דאס בוירד ווי אזוי די 200 אידישע וואלונ־טיר האבען זיך ענטזאגט צו געהן קיין פאלעסטינא. עס איז געווען אזוי אז דער לעצטע טעג פון נאוויגאציע. די ארד־מיסטס אלזא איז שוין געווען אונגערעג־שריבען.

געשלאגען האט מען זיך ניט מעהר. מען האט אלע לעגיאנערען אויס־מיליטערישע רויהען, זיי מיטגעטיילט אז עס איז דא אן אדרעד פאר כאלדאטען צו געהן אויף פאלעסטינא און געפרעגט ווער פון זיי ווילן געהן. 1100 האבען ער־קלערט אז זיי זיינען מיט פארגעניגען בארייט צו געהן. 200 האבען ערקלערט אז זיי ציהען פאר אז מען זאל זיי אין ערגען ניט שיקען מעהר. דאס זיינען די 200 וואס „ווארטען אויפ טעבען לאנד דאן, און וועלכע געפינען זיך אין רשימת פון קאלאנעל מיליער".

דער רעפארט לעזט זיך ווייטער ווי פאלגט:

„מיר האבען דער נאך ווייזעדער אמאל באזוכט די אידישע לעגיאנערען. ווערעדט מיט פיעלע פון זיי אין ווידקליך אינגע־זעהן, אז די 10 שוילונג א וואך. וואס יעדער סאלדאט קריגט פון דער עגלישער רעגיערונג איז צייטענווייז ניט גענוג. מיר האבען דערפאר בעאייפטראגט דאס קאר מיטע פון די לעגיאנערען, אז זיי זאלען אינז צושטעלען א פולע ליסטע פון די וואלונטיערען מיט געוויסע אינפארמאציעס, וואס מיר האבען פערלאנגט אין האבען אונגעזאגט צו בעשליסען אין לאנדאן וועגען אן אנגעזאגט צו בעשליסען די אין אן געוויסער סומע, וואס יעדער סאל־דאט זאל קריגען. אויף קליינינקייטען, שפעטער צו האבען. מיר פארגאנגען א בריעף פון דער קאמיטע אין ווערכען זיי טיילען אונז מיט אז זיי ווילען ניט איבער־נעהמען די פארגאנטווארטונג פאר אויס־טיילען געלד, און אויב מיר ווילען צושטי־קען א ביסעל געלד, וועלען זיי קויפען סיגארעטען, און עהנליכע קליינינקייטען. מיר האבען באשלאסען צוצושיקען פון צייט צו צייט קליין געלד אויף סיגארעטען.

שפעטער איז דער קעמפ בעזוכט גע־ווארען פון דעם גענעראל. מיר האבען געזעהן אז די גאנצע זאך זאל פאר איהם פארעלעגט ווערען, און מיר ארבייטען אויף אין לאנדאן אז זיי זאלען וואס פיי־כער דיסטשארדזשד ווערען. מיט אייני־ציגע אויסנאהמען קענען מיר אויך זאגען, אז מיר זיינען צופריעדען, וואס די 200 זיינען ניט געפאהרען קיין פאלעסטינא".

„וואס אנבעלאנגט דעם בעקלאגען זיך פון די וואלונטירען אז זייערע אינטע־רעסען ווערען פארנאכלעסיגט קענען מיר פעסטשטעלען אז אויף ווי ווייט עס בע־ציהט זיך אויף אזוינע זאכען ווי סיגאר־רעטען, ליטעראטור צום לעזען, סטיי־שאנערי און עהנליכע זאכען וואס זיינען בפירוש זעהר ווייטיג פאר דעם שווערען אומעדיגען, און מאנאטאנע סאלדאטען־לעבען — איז עס אבסאלוט ריכטיג. מיר האבען ניט געקאנט זעהן קיין סמן פון טעמיקייט אויף דיזען געביעט. א טע־טיקייט וואס איז אזוי קלאר אז זי האט געדארפט אנגעפיהרט ווערען פון דעם „ריי־טען מען'ן דוד". וואס האט פאסירט מיט דיזער ארגאניזאציע? לעבט זי? אין זי אין הינער פעעט?

מיט דער זעלבער פאסט האט אויך די ציוניסטישע ארגאניזאציע ערהאלטען א ידיעה פון דעם לאנדאנער אפיס אז 80 פון די 200 האלטען ביים דיסטשארדזשד ווערען. זיי וועלען מעגליך אנקומען קיין גיי יארק די טעג.

ווען אמעריקא האט ארייגגעטראטען אין דער מלחמה, און מיליאנען יונגע לייט זיינען אויעקגענומען געווארען פון אלע צווייגען פון דער אמעריקאנער אינדאסטריע און מאבילזירט געווארען אין דער ארמעע, האט מען דאן אפע־לירט צו די יונגע פרויען פון לאנד, אין בעזאנדערס צו דער שטודירענדער יי־גענד אז זיי זאלען ארויסגעהן העלפען אין דער פארם ארבייט פון לאנד, צעהנ־דליגע טויזענדער פרויען האבען זיך אפ־גערופען אויף דעם אפיעל פון זייער לאנד און האבען זיך אנגעשלאסען אין דער ארמעע פון פארם ארבייטער.

יעצט אבער איז די מלחמה געענ־דיגט; צעהנדליגער טויזענדער אמעריי־קאנער סאלדאטען קעהרען זיך שוין אום צוריק פון אייראפא, און זיינען גרייט צו פערנעהמען זייערע פערלאזוג־נע דזשאבס. צווישען די צוריק געקעהר־טע מאכען פארם ארבייטער, און די פראגע איז יעצט, וואס וועט ווערען מיט די טויזענדער אמעריקאנער פרויען וועלכע זיינען געגאנגען, אין'ן פארם, וועלען זיי פערבליבען אויך אויף ווייי־טער פארם ארבייטער, וועלען זיי פריי־ווילען זיך צוריקציהען פון דיזער בע־שעפטיגונג, אדער וועלען זיי אריינגע־שטויסען ווערען פון דער ארבייט געגען זייער איינגעגעבען ווילען?

דיזע פראגען ווערען בעאנטווארט־טעט אין א אריטיקל, אין דעם „פיניען דיילער", דער אריטיקל איז געשריבען געווארען פון א פרוי וועלכע האט געגיי שטודירט דיזע פראגע אין פערבינדונג מיט די פיעלע אנדערע אינדאסטריעלע פראגען מיט וועלכע די רעגיערונג האט זיך בעשעפטיגט אין צייט פון דער מלחמה.

די שריבערין ווייזט אז אז די פריי־ען פארמערס אין אמעריקא וועלען זיך אפשטעלען אויף אזא ווייטער. אז אז מיט דער צייט וועלען זיי אנפאנגען שפיעלען א גאנץ בעדייטענדע ראלע אין דער אגריקולטור פון דיזען לאנד.

לעצטען יאהר האבען 15 טויזענד ריסטשארדזשד אנגעשלאסען אין די ריי־הען פון דער „וואמענס לענד ארמיי אף אמעריקא", אין האבען אריינגע־האלפען אין די פארמס אין פרוכט פלאנטאציעס פון 21 סטייטס איבער'ן לאנד. ווען ניט דיזען „פרויען ארמיי" וואלטען פיעלע פעלדער און גערטנער איינפאך געמוזט רואינירט ווערען.

דיזען יאהר מוז די פרוכט פראדוק־ציאן פון אמעריקא פיעל פערגרעסערט ווערען ווייל מיר האבען זיך דאך אנ־טערגענומען צו בייזשטייערען אונזער חלק אין דער גרויסער און שווערער אויפגאבע פון שפייזען די צום טויט־פערהונגערטע לענדער פון אייראפא. עס פערשטעהט זיך דארום אז די אר־מעע פון ערד ארבייטער וועט דיזען יאהר מזיג נאך מעהר ווי פערדאפעלט ווערען.

אין די רעגיערונגס עקספערטען ווייי־זען אז איך דעם פאקט, אז די פאר־מערס וועלכע זיינען געווען לעצטען יאהר בעשעפטיגט אויף די פעלדער פון אונזער לאנד. האבען אריינגעגעביין זייער גרויסע פעהיגקייטען אין זייער בעשעפטיגונג, און אז זייער עפישענסי האט אין פיעלע הינזיכטען זאגאר אי־בערטראפען די עפישענסי פון די מע־נערפארמערס.

דיזע עקספערטען זיינען דארום זי־כער, דאס אויב מען וועט דיזען יאהר פערדאבלען די צאהל פון די פרויען פארמערס, וועלען מיר האבען אזא גע־רעטענגיש אויף אונזערע פעלדער וועל־כע וועט איבערשטייגען אלע פריהערדי־גע רעקארדס פון פארם פראדוקציאן.

דערענדיג וועגען אונזער אויפגאבע צו העלפען שפייזען די אויסגעהונגער־טע אייראפא, אין גענוג בלייבט אנצוא־ווייזען אויף דעם פאקט אז אונזער פוד אדמיניסטראציאן האט זיך פערפלי־כטעט צוצושטעלען דיזען יאהר צו אייי־ראפא ניט וועניגער פון 22 מיליאן טאר־נען שפייז, דאס איז פונקט צוויי מאל אזוי פיעל לויט ווי אמעריקא האט צו־געשטעלט שפייז צו אייראפא לעצטען יאהר.

עס איז איבעריג צו זאגען דאס ווען אמעריקא האט זיך פערפליכטעט צו טהאן, אזוי פיעל פאר אייראפא וועט זי איהר ווארט האלטען ווען אפילו דאס זאל דארפען זיין פערבונדען מיט די גרעסטע שווערינקייטען. אבער אום אמעריקא זאל דאס קענען פער־ווירקליכען, מוז מען קודם כל פערגרעס־סערען די צאהל פון די פארם ארבייי־טער, ווייל אויב עטוואס קען ניט שטע־הען אין דער דורכפיהרונג פון אמעריי־קאם פלאן איז דאס בלויז די פראגע פון ארבייטער. לאנד איז פארגענו־מען ווי גענוג. אין טראנספארטאציאן מיטלען וועט אמעריקא זיכער ניט פיהלען קיין מאנגעל. און איבערהויפט יעצט ווען עס איז שוין פעסט בע־שטימט דאס ווייטשלאנד ניט אויעק איהר גאנצע האנדעלס פלאטע צו די עליים פאר דעם צוועק פון פיהרען שפייז פראדוקטען אין אנדערע נייטינע מאטעריאלען פאר אייראפא פון וועל־כע, גאטזלעך, דייטשלאנד וועט אויך מוזען קריגען איהר בעשטימטען חלק.

עס פערשטעהט זיך אז דארטען וואו עס וועט זיין א פראגע וועגען אנשטע־לען פרויען אלס פארם ארבייטער, אדער פאלראטען וועלכע האבען זיך צוריקגע־קעהרט פון אייראפא, וועלען די פאלדא־טען זיכער קריגען דעם פארצוג איבער די פרויען. עס ווערט אבער צור זעלבער צייט אויך אנגעוויזען אויף דעם פאקט דאס די צוריקגעקעהרטע פאלראטען האבען ניט קיין גרויס חשק זיך צו נעהמען צו פערמעריי. זיי וויסען אז פארמעריי איז א בעשעפטיגונג וועלכע האלט אן בלויז פאר איינינע מאנאטען אין יאהר, אז זיי ווילען זיך בעפער טיאנעלע פרויען. 11 פראצענט פון אזעל־ארבייטער און 3 פראצענט פון אזעל־וועלכע האבען פריהער קיינמאל ניט זייער לעבען קיי ארבייט ניט געטה־

עס פארשטעהט זיך אז די גרעס־צאהל פון דיזע פרויען פארמערס ה־בען וואלונטירט צו זייער ארבייט א־מעריקאנישע מאטויען. אין ניט דו־מיידלאך; אין ניט דזשוירסי האבען גע־ארבייט 9 הונדערט מיידלאך אויף די פארמס. עס זיינען אויך געווען גרויי־סע ארמעען פון פרייוויליגע פארמער־קעס און מאסאטשוזעטס, אהייא, ווירד־דזשיניא, וואשינגטאן, ווערמאונט, דהאוד איילענד, מיסיסיפי, מיזורי, ניי מעקסיקא א. ז. וו. אין עס איינט זיך ארום לויט די סטאטיסטיקס וואס די רעגיערונג האט אויסגעארבייט וועגען דיזעזען ניעם טיפ ארבייטער, אז א בעשעפטיגונג וועלכע פאר־מעריי איז א בעשעפטיגונג וועלכע האלט אן בלויז פאר איינינע מאנאטען לערדוש פרויען. 25 פראצענט פראס טיאנעלע פרויען. 11 פראצענט טר־ארבייטער און 3 פראצענט פון אזעל־וועלכע האבען פריהער קיינמאל א־ייער לעבען קיי ארבייט ניט געטה־

עס פארשטעהט זיך אז די גרעס־צאהל פון דיזע פרויען פארמערס ה־בען וואלונטירט צו זייער ארבייט א־מעריקאנישע מאטויען. אין ניט דו־מיידלאך; אין ניט דזשוירסי האבען גע־ארבייט 9 הונדערט מיידלאך אויף די פארמס. עס זיינען אויך געווען גרויי־סע ארמעען פון פרייוויליגע פארמער־קעס און מאסאטשוזעטס, אהייא, ווירד־דזשיניא, וואשינגטאן, ווערמאונט, דהאוד איילענד, מיסיסיפי, מיזורי, ניי מעקסיקא א. ז. וו. אין עס איינט זיך ארום לויט די סטאטיסטיקס וואס די רעגיערונג האט אויסגעארבייט וועגען דיזעזען ניעם טיפ ארבייטער, אז א בעשעפטיגונג וועלכע פאר־מעריי איז א בעשעפטיגונג וועלכע האלט אן בלויז פאר איינינע מאנאטען לערדוש פרויען. 25 פראצענט פראס טיאנעלע פרויען. 11 פראצענט טר־ארבייטער און 3 פראצענט פון אזעל־וועלכע האבען פריהער קיינמאל א־ייער לעבען קיי ארבייט ניט געטה־

טויזענדער פרויען וועלען פערבלייבען פארמערקעס אויך נאך דער מלחמה

שפייז פראדוקטען אין אנדערע נייטינע מאטעריאלען פאר אייראפא פון וועל־כע, גאטזלעך, דייטשלאנד וועט אויך מוזען קריגען איהר בעשטימטען חלק.

עס פערשטעהט זיך אז דארטען וואו עס וועט זיין א פראגע וועגען אנשטע־לען פרויען אלס פארם ארבייטער, אדער פאלראטען וועלכע האבען זיך צוריקגע־קעהרט פון אייראפא, וועלען די פאלדא־טען זיכער קריגען דעם פארצוג איבער די פרויען. עס ווערט אבער צור זעלבער צייט אויך אנגעוויזען אויף דעם פאקט דאס די צוריקגעקעהרטע פאלראטען האבען ניט קיין גרויס חשק זיך צו נעהמען צו פערמעריי. זיי וויסען אז פארמעריי איז א בעשעפטיגונג וועלכע האלט אן בלויז פאר איינינע מאנאטען יאהר, אז זיי ווילען זיך בעפער־ען פרויען. 25 פראצענט פון אזעל־ארבייטער און 3 פראצענט פון אזעל־וועלכע האבען פריהער קיינמאל א־ייער לעבען קיי ארבייט ניט געטה־

מען קען דארום גאנץ קלאהר זע־אן דער פאקט וואס אזוי פיעל געהנד־לונגען ווערען פון אמעריקאנער פרויען אין דער טויזענדער אמעריקאנער פרויען וועלען זיי פערבלייבען אויך אויף ווייי־טער פארם ארבייטער, וועלען זיי פריי־ווילען זיך צוריקציהען פון דיזעזער בע־שעפטיגונג, אדער וועלען זיי אריינגע־שטויסען ווערען פון דער ארבייט געגען זייער איינגעגעבען ווילען?

דיזעזע פראגען ווערען בעאנטווארט־טעט אין א ארטיקעל אין דעם „פיניען דיילער", דער ארטיקעל איז געשריבען געווארען פון א פרוי וועלכע האט געגיי שטודירט דיזעזע פראגע אין פערבינדונג מיט די פיעלע אנדערע אינדאסטריעלע פראגען מיט וועלכע די רעגיערונג האט זיך בעשעפטיגט אין צייט פון דער מלחמה.

די שריבערין ווייזט אז אז די פריי־ען פארמערס אין אמעריקא וועלען זיך אפשטעלען אויף אזא ווייטער. אז אז מיט דער צייט וועלען זיי אנפאנגען שפיעלען א גאנץ בעדייטענדע ראלע אין דער אגריקולטור פון דיזעזען לאנד.

לעצטען יאהר האבען 15 טויזענד ריסטשארדזשד אנגעשלאסען אין די ריי־הען פון דער „וואמענס לענד ארמיי אף אמעריקא", אין האבען אריינגע־האלפען אין די פארמס אין פרוכט פלאנטאציעס פון 21 סטייטס איבער'ן לאנד. ווען ניט דיזעזע „פרויען ארמיי" וואלטען פיעלע פעלדער און גערטנער איינפאך געמוזט רואינירט ווערען.

דיזעזען יאהר מוז די פרוכט פראדוק־ציאן פון אמעריקא פיעל פערגרעסערט ווערען ווייל מיר האבען זיך דאך אונ־טערגענומען צו בייזשטייערען אונזער חלק אין דער גרויסער אויפגאבע פון שפייזען די צום טויט־פערהונגערטע לענדער פון אייראפא. עס פערשטעהט זיך דארום אז די אר־מעע פון ערד ארבייטער וועט דיזעזען יאהר מזיג נאך מעהר ווי פערדאפעלט ווערען.

אין די רעגיערונגס עקספערטען ווייי־זען אז איך דעם פאקט, אז די פאר־מערס וועלכע זיינען געווען לעצטען יאהר בעשעפטיגט אויף די פעלדער פון אונזער לאנד. האבען אריינגעגעביין זייער גרויסע פעהיגקייטען אין זייער בעשעפטיגונג, און אז זייער עפישענסי האט אין פיעלע הינזיכטען זאגאר אי־בערטראפען די עפישענסי פון די מע־נערפארמערס.

דיזעזע עקספערטען זיינען דארום זי־כער, דאס אויב מען וועט דיזעזען יאהר פערדאבלען די צאהל פון די פרויען פארמערס, וועלען מיר האבען אזא גע־רעטענגיש אויף אונזערע פעלדער וועל־כע וועט איבערשטייגען אלע פריהערדי־גע רעקארדס פון פארם פראדוקציאן.

דערענדיג וועגען אונזער אויפגאבע צו העלפען שפייזען די אויסגעהונגער־טע אייראפא, אין גענוג בלייבט אנצוא־ווייזען אויף דעם פאקט אז אונזער פוד אדמיניסטראציאן האט זיך פערפליכ־טעט צוצושטעלען דיזעזען יאהר צו אייי־ראפא ניט וועניגער פון 22 מיליאן טאר־נען שפייז, דאס איז פונקט צוויי מאל אזוי פיעל לויט ווי אמעריקא האט צו־געשטעלט שפייז צו אייראפא לעצטען יאהר.

עס איז איבעריג צו זאגען דאס ווען אמעריקא האט זיך פערפליכטעט צו טהאן, אזוי פיעל פאר אייראפא וועט זי איהר ווארט האלטען ווען אפילו דאס זאל דארפען זיין פערבונדען מיט די גרעסטע שווערינקייטען. אבער אום אמעריקא זאל דאס קענען פער־ווירקליכען, מוז מען קודם כל פערגרע־סערען די צאהל פון די פארם ארבייי־טער, ווייל אויב עטוואס קען ניט שטע־הען אין דער דורכפיהרונג פון אמעריי־קאם פלאן איז דאס בלויז די פראגע פון ארבייטער. לאנד איז פארגענו־מען ווי גענוג. אין טראנספארטאציאן מיטלען וועט אמעריקא זיכער ניט פיהלען קיין מאנגעל. און איבערהויפט יעצט ווען עס איז שוין פעסט בע־שטימט דאס ווייטשלאנד ניט אויעק איהר גאנצע האנדעלס פלאטע צו די עליים פאר דעם צוועק פון פיהרען

דעם נאמען „בעק טו דהי פארם". בעוועגונג וועלכע איז דורכאויס בעשא־פען געווארען פון אמעריקאנער פרויען וועלכע בעלאנגען צו די העכערע און געבילדעטע קלאסען פון דער געזעל־שאפט.

לעצטען יאהר זיינען אויף די פארמס פון גייוארק סטיים בעשעפטיגט 1.200 מיידלאך; אין ניי דזשוירסי האבען גע־ארבייט 9 הונדערט מיידלאך אויף די פארמס. עס זיינען אויך געווען גרויי־סע ארמעען פון פרייוויליגע פארמער־קעס און מאסאטשוזעטס, אהייא, ווירד־דזשיניא, וואשינגטאן, ווערמאונט, דהאוד איילענד, מיסיסיפי, מיזורי, ניי מעקסיקא א. ז. וו. אין עס איינט זיך ארום לויט די סטאטיסטיקס וואס די רעגיערונג האט אויסגעארבייט וועגען דיזעזען ניעם טיפ ארבייטער, אז א בעשעפטיגונג וועלכע פאר־מעריי איז א בעשעפטיגונג וועלכע האלט אן בלויז פאר איינינע מאנאטען לערדוש פרויען. 25 פראצענט פראס טיאנעלע פרויען. 11 פראצענט טר־ארבייטער און 3 פראצענט פון אזעל־וועלכע האבען פריהער קיינמאל א־ייער לעבען קיי ארבייט ניט געטה־

לערנט דעזיינינג

איך גיב לעסאנס פאר דעזי־נינג קאטינג און גריידינג פאר מענער קליידער, פארזיכער שנעלע אויסלערנונג, טרייעט מיינעם א פעטערן אויסשטו־דירט אין נייארק, פרימאן 27 באדדען סטריט

5262—4—13

מר. מ. דייווים

— ווינשט —

א גוטען און פרעהליכען פסח

צו אלע אידען

די אמעריקאן מאקאראנע פאבריקאנטן, באקט שוין זייט די לעצטע 11 יאהר מאקאראנעס אין טאראנטא. און אויך דעם יאהר דעם 12 מאהל.

איך באק מאקאראנעס און קייקס

לכבוד פסח

ביי הכשר פון די רבנים

מיינע מאקאראנעס ווערען געבאקען פון די בעסטע מאטעריאלען וואס עס קען געבען לכבוד פסח. זיי ווערען געבאקען פון מצה מעהל און קאקעאנאטס און מאנדלען, עגס און ציקער, דאס זענען די מאטעריאלען וואס איך באנוץ. יעדער איך קען צו יעדער צייט זיך איבערצייגען דעם אמת אז דאס זענען די זעלבע מאקאראנעס וואס מען באקט אין די פאראייניגטע שטאאטען. איהר קענט זיי קריגען פון הייזנט אן צו יעדער צייט פריש געבאקען. לאזט אייך ניט שאדען אין שלעכטע מעגשען וועלען אייך איינרעדען, ווייל זיי זוכען פון אייך צו קריגען מעהר געלד. איך בין דער זעלבער עהרלי־כער, פונקט ווי אלע אנדערע אידען. איך וועל מיין עהרע ניט פארקויי־פען פאר מיין געלד. דארום בעט איך אייך, קויפט קייקס און מאקאראנעס לכבוד פסח און איהר זאלט זיי עסען געזונטערהייט. און מיר זאלען אלע דערלעבען איבער א יאהר צו נוצען די זעלבע מאקאראנעס און קייקס.

איך ווינש ארע אידען א פרעהליכען פסח און פון הייזנט איבער א יאהר זאלט איך עסען מיינע מאקאראנעס און קייקס. מיינע ברענטשעס זענען:

116 Dundas West
Tel. Adelaide 3533

66-68 Elizabeth St.
Tel. Adelaide 3109

MOSES DAVIS
Ppoprietor
TORONTO

מארגען דער גרויסער $5.95 אויספארקויף

פון ליידים סעמפעל שיך אינ'ם

פיפט עוועניו שוד שאפ

119 יאנג סטריט

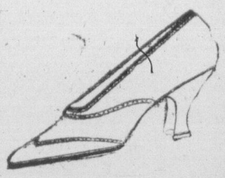

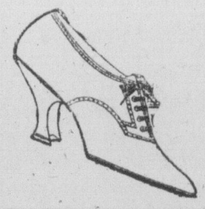

1.500 פאר ליידיעס שיך, ארע פאבריצירטע סעמפעלס, דער רעגולאר סטאק פון וועלכע וואלט פארקויפט געווארען צו $8.00, $10.00 און $12.00 א פאאר, וועט פארקויפט ווערען אין דער סטאר מארגען צו $5.95 א פאאר. דער אויסואהל איז דער שעהנסטער אין יעדען הינזיכט וועלכען מיר האבען געהאנט אפערען צום עולם פאר א לאנגער צייט. די דאזיגע שיך ווייזען די אויאנסירטע סטיילס פאר ספרינג און זומער אין זייענדיג סעמפעלס איז די קוואליטעט און די פארענדיגונג אן עקסטרא פיינע. סייזען פון 3, 3½, 4 און 4½. מיר האבען צור געגעבען עטליכע פאאר פון אונזער רעגולארען סטאק אזוי אז מיר קענען געבען סייזען פון 2½ ביז 7 אין בריים פון A ביז D

דער אויסואהל ענטהאלט, ליים און באטאן שיך אקספארדס און פאמפס פאלירען זענען ברוין, גרין, בארגאנדי, האוואנא ברוין, נאנטעטאל, פעלדפאאז, טען פאלוה. פעטענט לעדער און אייגיגע מיט פלאט טאפס. שטאלע און מיטעלע שפיצען מיט פליינע און פענסי שפיצען. הילס נידעריגע און מיטעלע ספאניש און לעדער און באדעקט. גודיער וועלט אין מארן זוילען.

קומט פריה און קויפט זומער שיך צו דעזיגערטע פרייזען.

גאר פאר דינסטאג . . . $5.95

אפען אין אויענט. טעלעפאן מיין 1933.

The Fifth Ave. Shoe Shop
119 YONGE ST.